

Aftenposten Lørdag 21. juni 1997

NYHETER

Gransker dødsfall blant FN-soldater

Forsvaret skal granske dødsfallene til opptil 300 tidligere norske FN-soldater.

KÅRE M. HANSEN

Det nyopprettede Stressmestringsteamet for Forsvarets internasjonale operasjoner går nå i gang med et prosjekt som trolig vil vekke internasjonal oppsikt. Teamet skal prøve å finne årsaken til dødsfall

blant soldater som har tjenestegjort i norske styrker i utlandet i årene 1978 til 1996. Blant annet ønsker man å intervju pårørende.

Det er foreløpig uklart hvor mange soldater som har tatt sitt eget liv eller omkommet i ulykker, men tallet 300 er basert på en beregning. En teori er at det er en overdødelighet i denne gruppen på grunn av store psykiske belastninger i tjenesten.

Problemer

I 1993 fremla Forsvaret den såkalte UNIFIL-under-

søkelsen, som ga et bilde av de psykiske belastninger FN-personell utsettes for og hva dette kan medføre. Undersøkelsen viste at de fleste soldater greier seg godt, men at et mindretall faller utenfor fordi de ikke mestrer krevende oppdrag i krigssoner. Forsvaret har fått sterk kritikk for å ikke ha tatt ansvar for denne gruppen. Nå skal imidlertid den fire år gamle undersøkelsen følges opp.

- Vi vil finne ut om det er sammenheng mellom de opplevelser soldatene har hatt og de senere dødsfallene. Hensikten med prosjek-

tet er å skaffe oss kunnskaper som kan forebygge psykiske problemer blant hjemkommet personell, opplyser overlege Lars Mehlum ved Kontor for katastrofepsykiatri på Gausstad.

Hvorfor?

I første omgang planlegger Stressmestringsteamet å koble ulike registre for å finne frem til aktuelle navn. Forsvarets eget register over soldater som har FN- og NATO-bakgrunn skal sammen med Folkeregisteret og det såkalte Dødsårsakre-

gisteret i Statistisk Sentralbyrå. Deretter vil forskerne kunne sitte igjen med en oversikt over inntil 300 eks-soldater som er døde på grunn av selvmord og ulykker. Datatilsynet har foreløpig ikke gitt tillatelse til gjennomføringen av prosjektet.

Forskere ser for seg en møysommelig gjennomgang av hvert enkelt tilfelle, blant annet ved å snakke med soldatenes nærmeste. Til sist håper man å finne svaret på gåten: Hvorfor døde de? Er det en overhyp-pighet av selvmord og vold som død i denne gruppen?

Det vil trolig ta flere år før studien av FN-soldaters dødsfall er ferdig. Det er sannsynlig at den da vil vekke internasjonal oppsikt, ettersom Norge er blant de land som er kommet lengst på forskning innenfor dette området.

FN-veteranenes Landsforbund er svært tilfreds med at man prøver å belyse årsaken til at kolleger er gått bort. Pensjonert generaløytnant Martin Vadset, som inntil nylig var president i forbundet, sier at det kommer henvendelser fra tidligere soldater med store psykiske problemer.

- En person som kontaktet oss, fikk ikke sove hvis han ikke hadde et våpen liggende ved siden av seg. En natt måtte han ut og avfyre tre skudd for å roe seg ned. Når en ungdom fra fredelig Norge kommer til krigsherjet land og møtes av synet av lemlestedes mennesker, sier det seg selv at slikt setter varige merker i sjelen, sier Vadset.

For tiden blir det over hele landet opprettet krisetelefoner for tidligere FN-soldater.